

INTERVENTIEGEBIED

- ☐ Werkgeheugen
- ☐ Plannen en organiseren
- ☐ Emotieregulatie
- ☐ Impulscontrole
- ☐ Gedragsevaluatie
- ☐ Taak
- ☐ Instructie
- ☐ Sturing

VAARDIGHEDEN

Leg uit waarin de leerling goed is.

- ☐ Vlug en vlot praten en lezen
- ☐ Zeer rijke woordenschat
- ☐ Verbaal geheugen: zinnen letterlijk onthouden
- ☐ Geheugen voor parate kennis, rijtjes en reeksen
- ☐ Automatiseert na oefenen
- ☐ Heel vlot technisch lezen en spellen
- ☐ Concentratie en aandacht: auditief en verbaal
- ☐ Goed gehoor

BEGRIJPEN

STRATEGIE

Bij een probleem zoals NLD (een Niet-Verbale leerstoornis) gaan we werken van “begrijpen” naar begeleiden. Kinderen met NLD kunnen informatie beter verwerken wanneer ze die horen dan wanneer ze die moeten zien of voelen. Ook hebben ze bijvoorbeeld moeilijkheden met ruimtelijke oriëntatie, met de fijne motoriek (bv. handschrift) en met het interpreteren van hun sociale omgeving. Ze hebben moeilijkheden met het integreren en toepassen van nieuwe rekentechnieken en rekeninzichten. Na verloop van tijd en veel oefenen lukken het hoofdrekenen en de cijfertechnieken beter. Vraagstukken, visueel-ruimtelijke opdrachten in meetkunde en visuele opgaven geven problemen. Ze zijn nogal eens onhandig en met vriendschappen gaat het niet altijd goed. Kinderen met NLD hebben vaak al heel jong last van neerslachtigheid. Ze zijn van slag doordat de wereld een groot geheel is van details. Ze hebben, net als leerlingen met ASS, een beperkt vermogen om wederkerig te communiceren, vertraagde verwerking van informatie en zwak taalbegrip, problemen om zich uit te drukken, een zwak metalinguïstisch bewustzijn, problemen met conceptuele ontwikkeling en weinig innerlijke taal. Niet-talige informatie is nodig voor het vormen van beelden en begrippen en het begrijpen van verbanden tussen oorzaak en gevolg. Kinderen met NLD hebben daardoor moeite met het begrijpen van patronen, getallen, verbale instructies en coördinatie. Dit kan weer gevolgen hebben voor het schoolse leren, sociaal- emotioneel functioneren en het aanleren van motorische vaardigheden. Ze kunnen over het algemeen verbale informatie goed verwerken en hebben een sterk auditief geheugen. Hierdoor zijn vaak de technische taalvaardigheden goed, maar kan toch een taalprobleem ontstaan. In het dagelijks taalgebruik ervaren zij problemen met toon, geschreven, ongeschreven- en gezichtsuitdrukkingen, gebaren en het toepassen van de taal in de juiste context.

Nu we dit weten kunnen we een goede beginsituatieanalyse maken door gegevens te verzamelen. Nadien zetten we de eerste stap, nl. aanpassingen doorvoeren in de leeromgeving in brede zin. Pas daarna zetten we in op het aanpassen van de interacties in de onderwijsleersituatie (taak, instructie, feedback en sturing). In laatste instantie gaan we vaardigheden aanleren

BEGINSITUATIEANALYSE

Gebruik hiervoor kijkwijzers motoriek bij ouders en ga samen met de CLB-contactpersoon na wat je verder zal onderzoeken. Maak samen met de leerling een foutenanalyse en leer zoeken naar de juiste oplossing (terug regels erbij nemen, enz.). Laat dit ook verwoorden. Je contactpersoon zal samen met jou de info interpreteren en bespreken in functie van het opstellen van een werkplan gebaseerd op bovenstaande strategie.

HARDNEKKIGHEID • RESISTENTIE • ERNST – ATTRIBUTIES

Geef aan hoe lang het probleem aanwezig is, hoe groot is de achterstand, effect van de maatregelen kort benomen, zijn er mogelijke oorzaken of verklaringen? Wat leren we uit de gegevens? Dit deel wordt samen met de CLB-medewerker gedaan. Indien nodig schakelt de CLB-medewerker het netwerk in of wordt een traject opgestart. Diagnoses kunnen gesteld worden door een neuropsychiater of neuropsycholoog.

PREVENTIE

Preventie door kennis en samenwerking

- ☐ NLD is iets waar het kind en zijn omgeving mee zullen om moeten leren gaan. Dit betekent dat de eerste en belangrijkste stap in de begeleiding dan ook bestaat uit het verstrekken van informatie aan het kind, de ouders en de leerkrachten. Om zo het kind en zijn of haar omgeving inzicht te verschaffen in het onvermogen maar vooral juist ook het vermogen van het kind.
- ☐ Door gebruik te maken van de sterke kanten van het kind kunnen manieren gevonden worden om de zwakkere punten te stimuleren.
- ☐ Door materiaal vooral verbaal aan te bieden en zo min mogelijk 'op papier' te moeten werken maken we soms als het verschil. Met een duidelijke, overzichtelijke stap voor stap methode kan het kind geholpen worden en zo grip op de leerstof te krijgen. Wat extra tijd kan het trage werktempo al compenseren.
- ☐ Wat we beter niet doen in de begeleiding is aannemen dat de leerling de uitleg begrijpt, onvoorspelbaar zijn, veel tekst laten overschrijven van het bord, hoofdzakelijk visuele instructie geven, lange schrijfopdrachten geven of pushen om aan sport mee te doen.
- ☐ Verwachten dat ze non-verbale seintjes begrijpen, sociaal inlevingsvermogen vertonen, ruimtelijk-visueel materiaal als ondersteuning kunnen gebruiken of dol zijn op complexe visuele schema's zal hen niet helpen.

- ☐ In alle vakken botsen ze op problemen bij het begrijpen van teksten, de kern van verhaal vatten en het verwerken van informatie.
- ☐ Beluister de ouders regelmatig over hoe het gaat met hun kind, ouders inschakelen om leerstof (tafels, spellingsregels) te automatiseren.

INSTRUCTIE

- ☐ Plaats het kind dicht bij de leerkracht (jij regisseert instructieprocessen).
- ☐ Plaats het kind naast een leerling of tutor, dit moet je goed voorbereiden.
- ☐ Wissel talige activiteiten af met niet-talige, doseer!
- ☐ Accepteer de manier waarop de leerling omgaat met nonverbale instructies, na instructie of vraaggesprek.
- ☐ Geef voldoende niet-verbale instructies te begrijpen en vervolgens voldoende tijd krijgt om een antwoord te formuleren.
- ☐ Controleer regelmatig of de instructie werd begrepen.
- ☐ Gebruik bij een instructie taal in hoge mate. Leg alles met woorden uit en zo weinig mogelijk met schema's of tabellen.
- ☐ Soms is informatie vooraf nodig, zodat de leerling een visuele weergave beter kan begrijpen.
- ☐ Beperk meervoudige opdrachten of splits ze op in enkelvoudige opdrachten
- ☐ Lees de opdrachten voor.
- ☐ Geef de kans om een taak op de computer te maken bij onleesbaar handschrift.
- ☐ Bied instructie (verbaal) stap voor stap aan. Controleer begrip.
- ☐ Bereid voor op veranderingen.
- ☐ Maak verwachtingen expliciet en verbaal kenbaar.
- ☐ Geef extra tijd.
- ☐ Let niet alleen op wat de leerling zegt, maar vooral wat de leerling doet. Geef veel oefeningen.
- ☐ Alle instructies heel duidelijk afbakenen (bv. kruisje bij de oefeningen voor huiswerk).
- ☐ Geef een A4 met een voorinstructie van de les. Geef een kopie zonder plaatjes.

TAAK

- ☐ Formuleer duidelijke doelen omtrent de basisleerstof en over wat differentiatie kan betekenen. Wat moet zeker door deze leerling gekend zijn dit schooljaar? Differentieer in de doelen.
- ☐ Laat de leerling weten in welke opdracht irrelevante informatie zit, zodat ze weten dat ze niet altijd elk item in de opgave moeten gebruiken. Je kan dit fluoriseren.
- ☐ Schrijf niet te veel op één blad en/of verknip werkbladen.
- ☐ Sta toe dat werkbladen of kopieën van werkschriften van verschillende vakken worden verknipt of gedeelten verborgen worden met een afdekblaadje.
- ☐ Splits meervoudige opdrachten uit. Leer elke stap (wat eerst, wat dan) afzonderlijk aan, leer later combineren.
- ☐ Oefen voldoende en herhaal vaak voorgaande stappen. Maak ook voldoende tijd vrij om te leren versnellen (automatiseren).
- ☐ Controleer of de leerling de opdracht heeft begrepen (laat ze herhalen) en/of de kennis heeft om te starten.
- ☐ Verduidelijk wat zelfstandig werk is (met een in woorden geschreven stappenplan). Geef aan waarmee de leerling het werk moet maken en waar dit moet gebeuren.
- ☐ Zoek naar manier van informatieverwerking die niet enkel steunt op non-verbale elementen en gebruik de kwaliteiten van het kind (zie hoger).
- ☐ De leerling krijgt aangepaste huistaken: eventueel aangepast in hoeveelheid of in tijd.
- ☐ Foutloze kopieën voorzien van invulbladen zonder te veel 'overload'.
- ☐ Een duidelijk gestructureerd geheel aanbieden en deze structuur aan de leerling meegeven. Lay-out aanpassen: duidelijk lettertype, ruime regelafstanden.

Toetsen:

- ☐ Toetsen spreiden.
- ☐ Overloop na afloop de toets met de leerling en oefen op een correcte verwoording van het antwoord.
- ☐ Bij toetsen kan de taakleerkracht de klasgroep overnemen zodat de klasleerkracht de proef mondeling kan afnemen of geef de kans om een toets mondeling toe te lichten.
- ☐ Vragen voorlezen.
- ☐ Spreek af dat de leerling tijdens de toets om verheldering van de vraag mag vragen.

Lees en schrijftaken:

Het technisch lezen komt moeizaam op gang, maar wordt later goed. Er is een goed geheugen voor klanken.

Problemen met het visuele aspect. We zien een hoge leessnelheid, geringe intonatie en prosodie, weinig aandacht voor interpunctie en radend lezen. Het begripdend lezen is zwakker dan het technisch lezen en wordt in toenemende

mate een probleem. Spelling is voldoende tot goed. Bij schrijven zien we een zwakke schrijfmotoriek. We zien ook moeilijkheden met het aanleren van de letters, blokpatronen, plattegronden enz.

- ☐ Liever een invuloefening dan een overschrijfoefening aanbieden.
- ☐ Vergroot het werkblad en geef meer schrijfruimte, vermijd tekeningen of overbodige informatie.
- ☐ Laat gebruik maken van een leeskaartje (van bovenaf of de rest bedekken).
- ☐ Strategieën aanreiken om de tekst beter te begrijpen (lijst met vraagjes: Wie? Wat? Waar? ...).
- ☐ De meest belangrijke informatie (op voorhand) aanduiden met een markeerstift, leer dit op termijn aan als techniek (zelfsturing).
- ☐ Vergroot de schrijfliijnen.
- ☐ Verminder het aantal schrijfoefeningen.
- ☐ Schrijfoefeningen via de computer maken en de spellingscontrole gebruiken, eventueel de computer gebruiken om woordpakketten te oefenen.
- ☐ Franse woordjes in een apart schrift bijhouden. Daarin staan geen schema's maar volzinnen die samen met de leerling verbaal worden overlopen en ingeoefend.
- ☐ Let op de houding bij lezen en schrijven (linkerhand op het blad).

Rekentaken:

Moeite met positionering van getallen (TD D H T E bv) goed inoefenen. Honderdveld is verwarrend. Moeilijkheden met de juiste schrijfwijze 453-435 onjuiste omzetting van horen naar zien. Layout bij rekenen wiskunde: ziet door de bomen het bos niet, zoveel mogelijk kaal rekenen aanbieden. Let vaak niet op tekens, vaak zijn invulvakjes te klein. Tafels gekend maar inzichtelijk vermenigvuldigen toepassen niet makkelijk. Problemen met lezen van grafieken, tabellen, abstracte begrippen, zien te veel details.

- ☐ Probeer zo hoog mogelijk niveau van technisch rekenen te bereiken.
- ☐ Taak mag er koel en clean uitzien.
- ☐ Koppeling bewerkstelligen tussen cijfers zien, "horen" getalbegrip.
- ☐ Ruitjes of invulvakken groot genoeg maken.
- ☐ Regelmatig mondeling, zoveel mogelijk verbaliseren.
- ☐ Leerling laten uitleggen.
- ☐ Getallen hardop lezen, markeren van positiebepaling.
- ☐ Ordening van leertaak (vb. stappenplan met woorden).
- ☐ D.m.v. taal wordt de leerling gedwongen na te denken over de rekenhandeling.
- ☐ Soms kan je topografie beter dispensereren.
- ☐ Topografie d.m.v. leergesprek, aangeven waar het voor nodig is, deel-geheel strategie hanteren (land provincie stad water).
- ☐ Eerst topografische namen leren, pas daarna opzoeken op de kaart.
- ☐ Leer vooral de belangrijkste gegevens, laat details weg.

- ☐ Zorg dat de symbolen op voorhand duidelijk zijn.
- ☐ Probeer de plaatsen te linken aan een visuele voorstelling (Brussel: atomium) of plaatsen leren in een rechte lijn of driehoek.
- ☐ Gebruik steeds dezelfde kaarten bij taken en toetsen.
- ☐ Laat gebruik maken van hulpmiddelen: laptop, rekenmachine, strategiekaarten enz.
- ☐ Overhoor mondeling en stel ook feitenvragen.
- ☐ Beperk de omvang van de taak.
- ☐ Geef veel getallendictees.
- ☐ Geef elk bewerkingsteken een andere kleur. Geef een kleur aan eenheden, tientallen en honderdtallen.
- ☐ Getalbeeld steeds op dezelfde manier aanbieden.
- ☐ Laat gebruik maken van positieschema's (TD, D, H, T, E, t, h, d).
- ☐ Laat gebruik maken van tabellen voor metend rekenen, tafelkaart en/of zakrekenmachine.
- ☐ Voor cijferen gebruikt de leerling bladen met hokjes van 1 cm² (1 hokje = 1 getal).
- ☐ De cijferoefeningen worden door (indien nodig op voorhand) onder elkaar geschreven.
- ☐ Veel en vaak automatiseren!

Sport: samenspel, zwakke coördinatie grove motoriek.

We zien een psychomotorische (grof- en fijnmotorische) achterstand. De motoriek van de linkerhersenhalft is vaak slechter ontwikkeld, tevens zien we evenwichtsproblemen. Moeizaam veters strikken, eten met bestek, aankleden, klimmen pengreep krampachtig, last van hoogtevrees, onhandig en houterig.

- ☐ De leerkracht is op de hoogte van het probleem.
- ☐ Leerling krijgt hulp bij het aankleden, leg de kleren in de juiste volgorde.
- ☐ Schrijfdans integreren om fijne motoriek te ontwikkelen.

FEEDBACK

Er is vaak een aandachtsprobleem, we zien vaak impulsief handelen optreden (zich in een situatie storten). Soms zien we druk en chaotisch gedrag dit ten gevolge van te hoge inschatting van werk/aanspreekniveau. Moeite om ergens mee te beginnen of stoppen. Vaker moeite met herkennen van emoties bij zichzelf en anderen. Worden door emoties overspoeld, zonder te weten hoe deze onder controle te krijgen. Lichamelijk contact kan een probleem zijn. We zien een gebrek aan inlevingsvermogen. Het kind begrijpt non-verbale reacties niet goed, neemt alles wat gehoord wordt letterlijk op. Bij voorkeur houdt het kind zich vast aan bekende mensen (volwassenen) stelt zich afhankelijk op, kan claimend zijn, functioneert in de groep vaak problematisch. Ze zijn zwak in visueel-ruimtelijk opzicht hebben links-rechts oriëntatieproblemen en het tijdsbesef is zwak ontwikkeld. Het planmatig werken is gestoord, ook schrikt het kind van harde geluiden, mogelijk worden geluiden versterkt opgevangen.

Plannen en organiseren

- ☐ Kijk nota's regelmatig na of geef kopies.
- ☐ Help om de spullen en nota's op orde te houden (mappen, balkjes, kleuren, enz.).
- ☐ Werkschriften en mappen markeren met een gekleurde sticker zodat ze vlug hun materiaal terugvinden (eventueel kleur, kleef labels op de bank en in de kast).
- ☐ Tijdsdruk vermijden.
- ☐ Gebruik maken van een daglijn, voorbereiden wat er te gebeuren staat (de leerling houdt niet van verrassingen).
- ☐ Op de bank krijgt de leerling enkel het materiaal dat nodig is voor die les.

Aandacht

- ☐ De leerling krijgt een klein teken om terug bij de les betrokken te worden.
- ☐ De leerling zit steeds vooraan in de klas.

Werkgeheugen

- ☐ Visualiseer links en rechts.
- ☐ Duid de werkrichting aan op de bank.
- ☐ De oplossingswijze in volzinnen uitschrijven op een fiche.

Emotieregulatie.

- ☐ Ondersteun in conflictsituaties.
- ☐ Gebruik maken van een daglijn.

Impulscontrole

- ☐ Zie de focuskaart adhd of raadpleeg de focuskaarten bij thema executieve functies.

Gedragsevaluatie

- ☐ Leer hen om te vragen wat de ander bedoelt.
- ☐ Wees beducht voor 'pesten'
- ☐ Leer met humor omgaan en relativeren.
- ☐ Leer hen om handelingen verbaal te ondersteunen.
- ☐ Gebruik de "stop-denk-doe-methode" voor een goede werkhouding.
- ☐ Psycho-educatie inzetten als dat kan.
- ☐ Rollenspel gebruiken om sociale regels aan te leren (toneel, handpoppen).
- ☐ Voor de speeltijd vragen wat ze gaan spelen, waar en met wie.

- ☐ Geef het kind altijd de mogelijkheid om uitleg te vragen over zaken die het niet begrijpt (via vraagteken, object op de bank).

STURING

- ☐ Accentueer wat de leerling wel goed kennen en kunnen en relativeer de zwakke punten van de leerling. Maak gebruik van de sterke kanten van de leerling. Zet de gescoorde resultaten voor verrijking- en verdiepingsstof niet op het rapport indien ze zwak zijn.
- ☐ Kies vooraf opdrachten die de leerling aankan, zodat het zelfbeeld voor toeneemt door succeservaringen.
- ☐ Respecteer een evenwicht tussen empathie en het bewaren van afstand.
- ☐ Het kind complimenteren voor zijn inspanning.
- ☐ Een vertrouwenspersoon aanduiden om sociale regels uit te leggen en te bespreken.

SPECIFIEK

- ☐
- ☐
- ☐
- ☐
- ☐
- ☐
- ☐